

УДК 378:004

Т. П. Кобильник

*Дрогобицький державний педагогічний університет
ім. Івана Франка (Україна)*

СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ВПЛИВУ МЕДІАРЕСУРСІВ В ОСВІТІ

У статті проаналізовано деякі позитивні та негативні аспекти використання медіазасобів у навчанні студентів. Не все, що поширюється в мережі Internet є корисним, необхідно вміти аналізувати отримані матеріали і вибирати з них корисні відомості. Наголошується на тому, що використання медіазасобів повинно бути педагогічно виваженим і доцільним. Головну роль при цьому повинен відігравати педагог. Від його майстерності, вміння поєднати традиційні технології навчання з інноваційними залежить формування компетентності майбутнього фахівця.

Социальные последствия влияния медиаресурсов в образовании

В статье проанализированы некоторые положительные и отрицательные аспекты использования медиасредств в обучении студентов. Не все, что распространяется в сети Интернет, является полезным; необходимо уметь анализировать полученные материалы и выбирать из них полезные сведения. Отмечается, что использование медиасредств должно быть педагогически взвешенным и целесообразным. Главную роль при этом должен играть педагог. От его мастерства, умения совместить традиционные технологии обучения с инновационными зависит формирование компетентности будущего специалиста.

Social consequences of impact of media resources in education

The article analyzes some of the positive and negative aspects of the use of media in teaching students. Not all of it is distributed on the Internet is useful, you must be able to analyze the submissions received and to choose from them useful information. It is noted that the use of media to be balanced and educationally appropriate. The main role is to play teacher. From his skill, the ability to combine traditional teaching with innovative technology depends on the formation of professional competence of the future.

Сучасна соціокультурна ситуація (розвиток засобів масової комунікації, широке включення молодого покоління в процес споживання продукції мас-медіа, посилення ролі медіа в процесі соціалізації особистості) свідчить про гостру потребу оновлення змісту вищої освіти, зокрема введення в неї нових компонентів, пов'язаних з медіаосвітою майбутніх соціальних педагогів.

Аналіз науково-педагогічної літератури дозволив виокремити праці, в яких теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено: педагогічні умови застосування засобів медіа у підготовці магістрів комп'ютерних наук [3] та у професійній підготовці майбутніх учителів [0]; педагогічні умови застосування медіаосвіти в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя, зок-

рема наголошено на значенні медіаграмотності як складової професійної педагогічної культури вчителя, визначено форми та методи інтеграції медіаосвіти в зміст фахової підготовки майбутнього вчителя [4]; соціально-педагогічні умови й алгоритм формування медіаграмотності майбутніх соціальних педагогів у процесі фахової підготовки [6].

З проведеного аналізу можна дійти висновку, що досить ґрунтовно досліджені деякі аспекти впровадження медіаосвіти в освітній процес навчальних закладів. Метою впровадження медіаосвіти є засвоєння студентами знань, пов'язаних з теоретичними та практичними основами медіаосвіти у педагогічній діяльності. Медіаосвіта базується на передових досягненнях в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, використовує їх для організації роботи медіапедагогів, формування спільних інформаційних ресурсів, полегшення комунікації та координації в середовищі взаємодії учасників медіаосвітнього руху.

Одним з головних завдань медіаосвіти є вивчення технологій аналізу отриманих відомостей з різноманітних джерел, тобто відбір та аналіз, отриманого контенту. Одним з завдань є підготовка особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, телебачення), так і новітні (комп'ютерно орієнтовані, мережа Internet, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Будь-який аналіз отриманих відомостей можливий лише за умов критичного сприйняття. Тому у студентів треба розвивати критичне мислення. Це підтверджується і дослідженнями Ю. Казакова [4], результати якого засвідчили наявність певних суперечностей між стрімким поширенням масової культури та не сформованістю у студентів навичок критичного сприйняття медіатекстів. У статті [5] проаналізовано способи розвитку критичного мислення майбутніх учителів при оцінюванні веб-ресурсів, наведено план навчання суб'єктів освітнього процесу, спрямований на досягнення того рівня оцінювання відомостей, що сприятиме зменшенню ризиків, пов'язаних з роботою в мережі Internet.

Проаналізуємо деякі позитивні наслідки використання медіазасобів у навчальному процесі педагогічного університету. По-перше, це підвищення рівня мотивації навчання. Інтеграції медіа в традиційні методики навчання підвищує зацікавлення студентів, сприяє кращому засвоєнню нового матеріалу (особливо це стосується вивчення нової теми). Крім того, використання різноманітних медіазасобів надає можливість студенту швидко відшукати необхідні відомості з питань з певної теми, якщо поряд нема паперової книги (довідника, посібника, підручника), тобто швидкість отримання нових даних збільшується з використанням інтернет-ресурсів. Зекономлений час можна використати на

розв'язування більшої кількості завдань, що сприятиме формуванню компетентності не тільки з дисципліни, але й розвитку навичок здійснювати пошук та аналіз необхідних відомостей. Усе це сприяє заохоченню студентів до навчання, тобто підвищується у них рівень мотивації.

При використанні засобів медіа існує висока ймовірність відволікання студентів від навчання, особливо при роботі з інтернет-ресурсами. Сучасні комп'ютерні технології полегшують здійснення не тільки корисних справ, але й реалізацію злих умислів, зловживань, злочинів тощо [2, с. 30].

Серед негативних аспектів можна виокремити відхід книги на другорядні ролі, що в свою чергу, може мати шкідливий вплив на здоров'я: читати паперову книгу краще, ніж її електронний варіант на комп'ютері, планшеті чи смартфоні. Електронні варіанти книги доцільно використовувати тільки у випадках необхідності швидкого та оперативного пошуку відомостей, наприклад якщо студент забув деяку формулу, схему розв'язування тощо.

Значного поширення зараз набула мережа Internet, що містить різні конфігурації комунікації. Порівняно з традиційними мас-медіа (телебачення, газети, журнали, радіо тощо) гостро постає проблема вірогідності отриманих відомостей, тим більше, що повідомлення може генеруватися й деякою системою чи програмою. Тому користувачу необхідно ґрунтовно аналізувати отримані відомості через мережу Internet (особливо якщо джерело повідомлення невідоме користувачу). Наприклад, можна довіряти відомостям, розміщених на офіційних web-сторінках установ (фірм-розробників програмного забезпечення, університетів, міністерств, електронним версіям газет, журналів тощо), ніж повідомленням, наприклад, з форумів (хоча там також можна отримати необхідні відомості). Відповідно, прийняття рішення про вірогідність отриманих відомостей значною мірою лягає на користувача.

Інша проблема, пов'язана з мережею Internet є інтернет-залежність: є люди, які намагаються втекти від своїх проблем у віртуальну реальність. Ознаками інтернет-залежності є втрата зв'язків, роботи і значних витрат часу (як і будь-якої залежності).

У продовження інтернет-залежності можна додати негативний вплив Internet на «живе» спілкування, тобто відбувається заміна живого спілкування віртуальним. Зокрема, використання всіляких соціальних мереж, чатів, форумів та інших способів комунікації в інтернеті замінюють реальне спілкування в житті, наслідком чого може бути зменшення часу спілкування вдома, кількості «реальних» (не інтернет) друзів.

Інша проблема інтернет-простору – це конфіденційність даних. Особливо це стосується соціальних мереж та інших інтернет-сервісів, зокрема, google-сервісів, де створюється один обліковий запис для різних сервісів. Навіть якщо

не відкривати в соціальних мережах свої персональні дані і не створювати облікового запису (чи навіть не реєструватися в них), «он-лайн» друзі можуть зробити це за вас, згадуючи спільно проведені роки в школі, університеті, місце проживання, хобі тощо.

Інтернет суттєво змінив і традиційні засоби масового інформування (ЗМІ): телебачення, газети, радіо. Вони характеризуються періодичністю (кілька годин, кілька днів, тиждень, місяць). Використовуючи інтернет, оновлення відомостей можна здійснювати неперервно, швидко реагувати на події. Відбувається інтеграція традиційних медіа з інтернет. Практично всі традиційні ЗМІ мають свою інтернет-сторінки, на яких в реальному часі можна отримати останні новини, переглянути фільм тощо. Часто в новинах по телебаченню чи радіо, можна почути посилання на відомості, отримані з соціальних мереж, зокрема facebook, twitter, youtube. Ще одним фактором, що вплинув на традиційні ЗМІ є технологія 3G, використання якої надає можливість підготовлювати практично у будь-якому місці необхідні матеріали за допомогою смартфонів чи iPhone та подавати їх користувачу, тобто повідомлення створюються та передаються швидко. Для користувача тут виникає проблема прийняття рішення: оперативність інформування чи вірогідність повідомлення. Буває, що миттєво поширене повідомлення є неправдивим або неповністю висвітлює подію, тобто інтеграція ЗМІ з інтернетом породжує проблему вірогідності відомостей. ЗМІ, які цінують свою репутацію, як правило, перевіряють отримані повідомлення, і тільки після цього подають користувачу.

Серед тенденцій в медіа слід виокремити інтеграцію з Internet, що сприяє можливості отримання відомостей в реальному часі, мобільності, тобто отримання повідомлень, мультимедійності (повідомлення у довільних форматах). У зв'язку з цим традиційні ЗМІ перебувають на порозі глибокої кризи, виходу з якої поки не видно [7, с. 235].

Серед форм медіаосвіти дослідники називають як інтеграцію в традиційні навчальні предмети, так й автономні уроки, лекції, семінари, спецкурси, факультативи, гуртки та медіаклуби [0; 8].

Типовими методами медіаосвіти є словесні (розповідь, лекція, бесіда, діалог, обговорення, аналіз, дискусія тощо); наочні (перегляд аудіовізуального матеріалу), репродуктивні, дослідницькі, евристичні, проблемні, ігрові (моделювання художньо-творчої діяльності створювачів медіатексту, імпровізація та ін.). Перелічені методи спираються на такі дидактичні принципи, як: соціокультурний розвиток особистості, науковість, систематичність і доступність, зв'язок теорії з практикою, наочність, активність аудиторії, перехід від навчання до самоосвіти, зв'язок навчання з дійсністю, позитивний емоційний фон, урахування індивідуальних особливостей учнів [0; 8].

Медіапедагоги розглядають кілька варіантів запровадження медіаосвіти: включення її до навчальних програм у загальноосвітньому чи вищому навчальному закладі; дистанційну освіту за допомогою телебачення, радіо, мережі Internet; самостійну/безперервну освіту медіазасобами та ін. [9].

Інтеграція медіаосвіти в комп'ютерно-орієнтовані дисципліни є доцільною, оскільки створення медіапродукції та її поширення в (через друковані видання, мережу Інтернет, телебачення, радіо) невід'ємно зв'язана з інформаційно-комунікаційними технологіями (програмне та апаратне забезпечення для створення медіатекстів різних видів: статей, фото, відео, анімації, аудіо тощо).

Засоби медіа сприяють підвищенню рівня мотивації студентів: заняття стають цікавішими, різноманітними. Тим більше, що більшість (якщо не всі) студентів значну частину вільного часу проводять за комп'ютером: в соціальних мережах, за переглядом фільмів, прослуховуванні музики, пошуком необхідної літератури для навчання тощо. Використання засобів медіа повинно бути педагогічно виваженим і доцільним. Не можна замінити живе спілкування переглядом відео, читанням медіатекстів тощо. Використання медіа повинно слугувати тільки допоміжним засобом у навчанні студентів. Головну роль у навчанні повинен відігравати педагог. Від його майстерності, вміння поєднати традиційні технології навчання з інноваційними залежить формування компетентності майбутнього фахівця.

Доступність студентів до отримання відомостей з мережі Internet є ефективним засобом для використання інформаційних механізмів впливу на індивідуальну і масову свідомість. З наслідків не дуже сприятливих можна виокремити поширення різноманітних небезпечних відомостей для студентів. На це слід звертати увагу: не все що поширюється в мережі Internet є корисним, необхідно вміти аналізувати отримані матеріали і вибирати з них корисні відомості. Крім того, необхідним є вміння викривати прихований шкідливий вплив будь-яких повідомлень. Для цього необхідні знання, свідомість і висока інформаційна культура. Серед негативних наслідків впливу медіа засобів в освіті – це поступове зменшення часу «живого» спілкування між викладачами та студентами. Незважаючи на всі негативні аспекти і ризики, пов'язані з використанням різного роду медіа, зокрема Internet-ресурсів, при правильному підході позитивні моменти набагато переважають їх.

Список основних джерел

1. Бешок, Т. В. Педагогічні умови застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Т. В. Бешок ; наук. кер. Г. П. Васянович ; Львівський науково-практичний центр Інституту професійно-технічної освіти НАПН України (Львів). – Київ, 2014. – 276 с.

2. Глибовець, М. М. Штучний інтелект : підручник для студ. внз., що навч. за спец. «Комп'ютерні науки» та «Прикладна математика» / М. М. Глибовець, О. В. Олецкий. – К. : Видавничий дім «КМ Академія», 2002. – 366 с.
3. Духаніна, Н. М. Педагогічні умови застосування медіаосвітніх технологій у підготовці магістрів комп'ютерних наук: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. М. Духаніна ; Ін-т вищ. освіти НАПН України. – Київ, 2011. – 234 с.
4. Казаков, Ю. М. Педагогічні умови застосування медіаосвіти у процесі професійної підготовки майбутніх учителів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ю. М. Казаков ; Луганський національний педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2007. – 245 с.
5. Козак, Т. Розвиток критичного мислення майбутніх учителів як невід'ємної складової їх медіаосвіти / Т. Козак // Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи : зб. статей 3-ої між нар. наук.-метод. конф. – Київ : Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2015. – С. 250–257.
6. Матвійчук, М. М. Формування медіаграмотності майбутніх соціальних педагогів у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / М. М. Матвійчук ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2014. – 21 с.
7. Медіаосвіта та медіа грамотність : підручник / ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк ; за наук. ред. В. В. Різуна. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
8. Спичкин, А. В. Что такое медиаобразование. – Курган : Изд-во Ин-та пов. квалификации и переподготовки кадров работников образования, 1999.
9. Федоров, А. В. Медиаобразование в России и Украине: сравнительный анализ современного этапа развития (1992–2008) / А. В. Федоров // Медиаобразование имедиакомпетентность: слово экспертам / под ред. А. В. Федорова. – Таганрог : Изд-во Таганрог. гос. пед. ин-та, 2009. – С. 192–209.

УДК 373.5.016

М. М. Коропатник

*Чернігівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
ім. К. Д. Ушинського(Україна)*

«ГЛОБАЛЬНЕ СЕЛО» ЯК ІНТЕГРАТОР МЕДІЙНОЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ

У статті аналізуються процеси еволюції поняття «грамотність» від традиційного до сучасного, аргументується необхідність інтеграції медійної та інформаційної освіти, що відповідає вимогам постіндустріального суспільства.

«Глобальная деревня» как интегратор медийной и информационной грамотности

В статье анализируются процессы эволюции понятия «грамотность» от традиционного к современному, аргументируется необходимость интеграции ме-